

Matematički fakultet
Univerzitet u Beogradu

Seminarski rad:
**Uticaj P-adičnosti na razlike genetskog
koda SARS1, SARS2 i MERS
koronavirusa**

Mentor:
Prof. dr Nenad Mitić

Studenti:
Marko Koprivica 61/2021
Milan Bodo 173/2021

1.Uvod	3
2.P-adična norma	3
2.1 P-adično rastojanje	3
2.2 Primena p-adičnih metrika u analizi genetskog koda	4
2.3 P-adično rastojanje izmedju kodona primenjeno u našem istraživanju	5
3.Podaci	5
3.1 Pretprocesiranje podataka	7
3.2 Podela podataka	8
4. Modeli	8
4.1 Modeli klasifikacije po tipu virusa	8
4.1.1 Model 1	9
4.1.2 Model 2	11
4.1.3 Model 3	12
4.1.4 Model 4	14
4.2 Modeli klasifikacije po tipu proteina	15
4.2.1 Model 5	15
4.2.2 Model 6	17
4.2.3 Model 7	19
4.2.4 Model 8	21
4.3 Modeli klasifikacije po soju SARS2 virusa	23
4.3.1 Model 9	23
4.3.2 Model 10	25
4.3.3 Model 11	27
4.3.4 Model 12	29
4.4 Unakrsna provera modela	32
5. Zaključak	34
6.Reference	34

1.Uvod

Genetski kod predstavlja temelj života, čuvajući informacije neophodne za sintezu proteina u svim organizmima. Razumevanje strukture i razlike u genetskim sekvencama virusa od ključnog je značaja za unapređenje dijagnostike, lečenja i prevencije zaraznih bolesti. Ovaj seminarски rad istražuje uticaj p-adičnosti, matematičkog koncepta zasnovanog na teoriji brojeva, na razlike u genetskom kodu tri značajna koronavirusa: SARS1, SARS2 i MERS.

P-adična analiza omogućava inovativan pristup istraživanju genetskih sekvenci, koristeći ultrametričku distancu za kvantifikaciju sličnosti između nukleotidnih sekvenci. U radu se detaljno opisuje kako se p-adična metrika primjenjuje na nukleotidne sekvence, uzimajući u obzir razlike na nivou pojedinačnih kodona. Posebna pažnja posvećena je implementaciji algoritma za klasifikaciju virusa i proteina, kao i analizi rezultata postignutih korišćenjem različitih modela mašinskog učenja.

Rad se oslanja na bogat skup podataka koji obuhvata sekvence proteina različitih sojeva SARS2 virusa, kao i sekvence SARS1 i MERS virusa. Istraživački fokus je na proceni tačnosti modela klasifikacije koji koriste p-adičnu metriku u poređenju sa jednostavnijim metrikama. Rezultati ukazuju na značajan uticaj p-adičnosti u prepoznavanju razlika među virusima i njihovim proteinima.

Kroz detaljnu analizu modela, uključujući algoritme K-najbližih suseda, rad pruža uvid u efikasnost p-adične metrike u kontekstu bioloških podataka. Ovi nalazi doprinose razumevanju potencijala p-adičnih metoda u biomedicinskim istraživanjima i otvaraju nove mogućnosti za primenu u analizi genetskih podataka.

2.P-adična norma

Kako se $\forall m \in \mathbb{Z}$, $m \neq 0$ može zapisati kao $m = p^k \cdot a$ gde je p prost broj, $k \in \{0, 1, 2, \dots\}$ i a ceo broj koji nije delji sa p . P-adična norma broja m u označi $|m|_p$ se definiše na sledeći način:

$$|m|_p = p^{-k} \quad [1]$$

i specijalno za $m=0$, $|m|_p=0$.

2.1 P-adično rastojanje

P-adično rastojanje dva cela broja x i y se računa na sledeći način:

$$|x-y|_p$$

P-adična metrika je ultrametrika, to jest za nju važi:

1. $|x-y|_p \geq 0$, $|x-y|_p = 0 \Leftrightarrow x=y$
2. $|x-y|_p = |y-x|_p$
3. $|x-y|_p \leq \max \{|x-z|_p, |y-z|_p\}$

Primeri računja p-adičnog rastojanja:

$$|63-3|_2 = |60|_2 = |2^2 \cdot 3 \cdot 5|_2 = 1/4$$

$$|63-3|_3 = |60|_3 = |2^2 \cdot 3 \cdot 5|_3 = 1/3$$

2.2 Primena p-adičnih metrika u analizi genetskog koda

Predstavljanje genetskog koda u okviru p-adičnih metrika omogućava merenje sličnosti između kodona. U ovom pristupu, kodoni se modeliraju kao trocifreni brojevi u 5-adičnom sistemu, pri čemu svaka cifra odgovara jednoj nukleotidnoj bazi. Moguće je uspostaviti sledeću numeričku dodelu:

- Citozin (C) = 1
- Adenin (A) = 2
- Timidin (T) = 3
- Guanin (G) = 4

Na taj način, svaki kodon $x=x_0x_1x_2$ kodiran u 5-adičnom sistemu može se predstaviti brojem

$$x=x_0+x_1 \cdot 5+x_2 \cdot 5^2.$$

P-adično rastojanje između dva kodona $x=x_0x_1x_2$ i $y=y_0y_1y_2$, za $p=0$ definiše se na sledeći način:

$$d_5(x, y) = \left| (x_0 + x_1 \cdot 5 + x_2 \cdot 5^2) - (y_0 + y_1 \cdot 5 + y_2 \cdot 5^2) \right|_5 = \begin{cases} 1, & \text{ako } x_0 \neq y_0, \\ \frac{1}{5}, & \text{ako } x_0 = y_0, x_1 \neq y_1, \\ \frac{1}{25}, & \text{ako } x_0 = y_0, x_1 = y_1, x_2 \neq y_2. \end{cases}$$

Slika 1 Izračunavanje 5-adičnog rastojanja izmedju dva kodona [1]

Ovaj izraz prikazuje da su kodoni najbliži (tj. $d_5(x,y)=1/25$ je minimalno) ukoliko se razlikuju isključivo na trećoj poziciji, dok se u slučaju razlikovanja na prvoj poziciji dobija maksimalna vrednost rastojanja $d_5(x,y)=1$.

Pored 5-adične metrike, primena 2-adične metrike dodatno određuje sličnost među nukleotidima, naročito u kontekstu razlikovanja purina (A i G) i pirimidina (C i T). Kombinovanjem ove dve metrike, moguće je izgraditi hijerarhijsku strukturu kodonskog prostora koja direktno korelira sa biološkom funkcijom degeneracije genetskog koda: kodoni koji su najbliži prema 5-adičnoj i 2-adičnoj metriči češće kodiraju istu aminokiselinu ili signal za prekid sinteze proteina.

Primer izračunavanja 5-adičnog rastojanja između kodona

Razmotrimo dva kodona:

- $x=ACA$
- $y=AAA$

Koristeći gore navedenu dodelu ($C = 1, A = 2, T = 3, G = 4$), dobijamo:

- Za kodon x:
 $x_0=A=2, x_1=C=1, x_2=A=2$
- Za kodon y:
 $y_0=A=2, y_1=A=2, y_2=A=2$.

Sada izračunajmo 5-adično rastojanje ovih kodona (primenimo postupak sa slike 1).

$$d_5(x, y) = \left| (2 + 1 \cdot 5 + 2 \cdot 5^2) - (2 + 2 \cdot 5 + 2 \cdot 5^2) \right|_5 = |57 - 62|_5 = |-5|_5 = 1/5$$

Slika 2 primer izračunavanja 5-adičnog rastojanja

Alternativno, posmatramo cifre (ili nukleotide). Budući da su prve cifre kodona x i y jednake, posmatramo druge dve, primetimo da se one razlikuju, što po definiciji sa slike 1 znači da je rastojanje ova dva kodona 1/5.

2.3 P-adično rastojanje izmedju kodona primenjeno u ovom istraživanju

Za izračunavanje distance izmedju kodona korišćena je kombinacija 5-adične i 2-adične metrike i to na sledeći način. Ako se kodoni razlikuju na prvoj nukleotidi, rastojanje se uvećava za $5^0=1$, ako se kodoni razlikuju na drugoj nukleotidi, rastojanje se uvećava za $5^{-1}=1/5$, dok ako se kodoni razlikuju na trećoj nukleotidi i apsolutna razlika kodova na toj poziciji je 2 (što znači da su obe nukleotide na trećoj poziciji ili purinske ili pirinske) distanca se uvećava za $2^{-1} \cdot 5^{-2}=1/2 \cdot 1/25$ ili ako ta razlika nije 2 rastojanje se uvećava za $2^0 \cdot 5^{-2}=1 \cdot 1/25$. Rastojanje izmedju sekvenci predstavlja zbir distanci izmedju kodona.

3.Podaci

Istraživanje je sprovedeno na bazi podataka koja sadrži 13,202 instance. Ključni atributi uključuju ime virusa, naziv proteina i odgovarajuću nukleotidnu sekvencu. Podaci su preuzeti sa zvanične baze [2], pri čemu su sekvene proteina odabrane tako da budu nukleotidno kompletne i bez više značnih karaktera. Nakon toga, primenjena je restrikcija kako bi se obezbedila jedinstvenost sekvenci proteina, datoteka sa podacima se nalazi na putanji *data/sars2_mers_sars1.txt*. U nastavku se nalaze tabele raspodele podataka po tipu virusa, tipu proteina i soju SARS2 virusa po WHO klasifikaciji.

Virus	Broj instanci
SARS1	18
MERS	1859
SARS2	11325

Tabela 1 Raspodela instanci po tipu virusa

Soj SARS2 virusa	Broj instanci
Alpha, Delta, Epsilon, Gamma, Iota, Omricon	po 1500
Eta	628
Beta	586
Zeta	467
Lambda	410
Kappa	157
Mu	65
Theta	20

Tabela 2 Rasподелаinstanci po soju SARS2 virusa po WHO klasifikaciji

Protein	Broj instanci
ORF1ab polyprotein	5755
ORF1a polyprotein	4153
surface glycoprotein	1666
nucleocapsid phosphoprotein	640
ORF3a protein	221
membrane glycoprotein	136
ORF4b protein	128
ORF3 protein	104
ORF5 protein	104
ORF8 protein	76
ORF4a protein	67
ORF8b protein	59
envelope protein	40
ORF7a protein	25
ORF6 protein	10
ORF7b protein	9
ORF1b polyprotein	7

Tabela 3 Raspodela instanci po tipu proteina

3.1 Preprocesiranje podataka

Za izračunavanje rastojanja između sekvenci koristi se program implementiran u C++, čiji se izvorni kod nalazi u datoteci *source/create_distances_triangle.cpp*. Ovaj program generiše tekstualnu datoteku koja sadrži trougaonu matricu sa izračunatim vrednostima rastojanja između sekvenci.

Radi optimizacije skladištenja i efikasnijeg pristupa podacima, matrica se serijalizuje i kompresuje pomoću funkcije *serialize_and_compress_distance_matrix*, koja se nalazi u skripti *source/fileDistanceProcessing.py*. Ovoj funkciji se prosleđuju:

1. putanja do tekstualne datoteke sa prethodno generisanom matricom rastojanja,
2. putanja do rezultujuće datoteke u kojoj će biti sačuvani serijalizovani i kompresovani podaci.

Za rekonstrukciju originalne matrice koristi se funkcija *deserialize_and_decompress_distance_matrix*, koja prima putanju do kompresovane datoteke i vraća deserijalizovanu matricu rastojanja. U funkcijama za serijalizaciju i deserijalizaciju korišćena je biblioteka pickle [3].

Ovaj pristup značajno poboljšava efikasnost prikaza i pristupa podacima o rastojanju između svih parova sekvenci, optimizujući proces analize i daljih istraživanja.

Datoteka *source/create_distances_triangle.cpp* sadrži implementaciju četiri različite funkcije za izračunavanje matrice rastojanja između sekvenci. Ove funkcije koriste dve različite metrike:

1. **P-adično rastojanje,**
2. **Hamingovo rastojanje**

Pored različitih metrika, funkcije se razlikuju i po načinu odsecanja sekvenci, što rezultira sledećim pristupima:

1. **Fiksno odsecanje na dužinu najkraće sekvene** – sve sekвене se skraćuju na dužinu najkraće sekvene u skupu podataka (u ovom slučaju 78 kodona).
2. **Adaptivno odsecanje u zavisnosti od poređenih sekveni** – pri svakom računanju rastojanja između dve sekvene, sekvene se skraćuju na dužinu kraće od njih.

Ove četiri metode generišu četiri različite matrice rastojanja, koje su sačuvane u sledećim datotekama:

- *data/hamming_distances_full.zip* – matrica Hamingovog rastojanja sa fiksnim odsecanjem,
- *data/hamming_distances_clipped.zip* – matrica Hamingova rastojanja sa adaptivnim odsecanjem,
- *data/padic_distances_full.zip* – matrica P-adičnog rastojanja sa fiksnim odsecanjem,

- *data/padic_distances_clipped.zip* – matrica P-adičnog rastojanja sa adaptivnim odsecanjem.

3.2 Podela podataka

Podaci su podeljeni na trening i test skup u odnosu 2:1 (trening : test) primenom stratifikovanog uzorkovanja prema ciljnoj klasi. Stratifikacija je izvršena u skladu sa:

- vrstom virusa,
- vrstom proteina,
- sojem SARS2 virusa prema WHO klasifikaciji.

Ovim pristupom napravljene su tri različite podele podataka. Za podelu podataka je korišćena funkcija `train_test_split` iz scikit-learn biblioteke [4]. Tako podeljeni podaci nalaze se u `train.csv` i `test.csv` datotekama u direktorijumima `data/virus`, `data/proteins` i `data/sars2_who`, pored `.csv` datoteka ovde se nalaze i podaci u formatu pogodnom za korišćene u ovom istraživanju, a to su samo redni brojevi sekvenci u matricama rastojanja i njihove klase .

Ovi podaci mogu se jednostavno učitati pomoću odgovarajućih funkcija iz skripte `source/fileDistanceProcessing.py`:

- `train_test_virus` – za podelu po vrstama virusa,
- `train_test_protein` – za podelu po vrstama proteina,
- `train_test_sars2` – za podelu prema WHO klasifikaciji SARS-CoV-2 sojeva.

Ovakva organizacija podataka omogućava efikasno rukovanje različitim klasifikacionim problemima unutar istraživanja.

4. Modeli

Za trening i prikaz rezultata modela koji koriste algoritam K-najbližih suseda koristi se funkcija `perform_and_evaluate_model`, koja pokreće trening modela, ispisuje matricu konfuzije i tačnost na trening i test skupu.

4.1 Modeli klasifikacije po tipu virusa

U narednim podpoglavlјima biće prikazani modeli klasifikacije po tipu virusa, koristeći različite algoritme i rastojanja između sekvenci.

4.1.1 Model 1

Ovaj model primenjuje algoritam K-najbližih suseda(*KNeighborsClassifier*) iz biblioteke *scikit-learn* za klasifikaciju tipova virusa. Model koristi **P-adičnu metriku** za izračunavanje rastojanja između sekvenci, uz primenu **adaptivnog odsecanja**. Parametar broja suseda postavljen je na **3**.

Implementacija modela nalazi se u Jupyter svesci *source/KNN.ipynb* pod naslovom Model 1.

Ocena modela:

Dobijene su sledeće vrednosti tačnosti modela na trening i test skupu:

- **Trening skup:** 0.999
- **Test skup:** 0.998

U nastavku su prikazane matrice kofuzije Modela 1 na trening i test skupu, takodje ove matrice se nalaze i na putanjama *results/confusion_matrix/train_padic_full_virus.csv* i *results/confusion_matrix/test_padic_full_virus.csv*.

Na dijagonali matrice konfuzije, koja je označena zelenom bojom, prikazana su tačna predviđanja modela, odnosno slučajevi u kojima je model ispravno klasifikovao instance. Crvenom bojom su označeni pogrešni rezultati, odnosno slučajevi u kojima je model pogrešio u klasifikaciji. Bela boja označava kombinacije klase za koje model nije pravio greške, odnosno gde nije bilo predviđanja. Funkcija u kojoj se definiše izgled matrice konfuzije zove se *visualize_confusion_matrix* i nalazi se u datoteci na putanji *source/KNN.ipynb*, za iscrtavanje matrice konfuzije korišćena je funkcija *heatmap* iz biblioteke *seaborn*[5]. Ovakav način prikaza matrice konfuzije će koristiti u prikazima matrica konfuzije u celom radu.

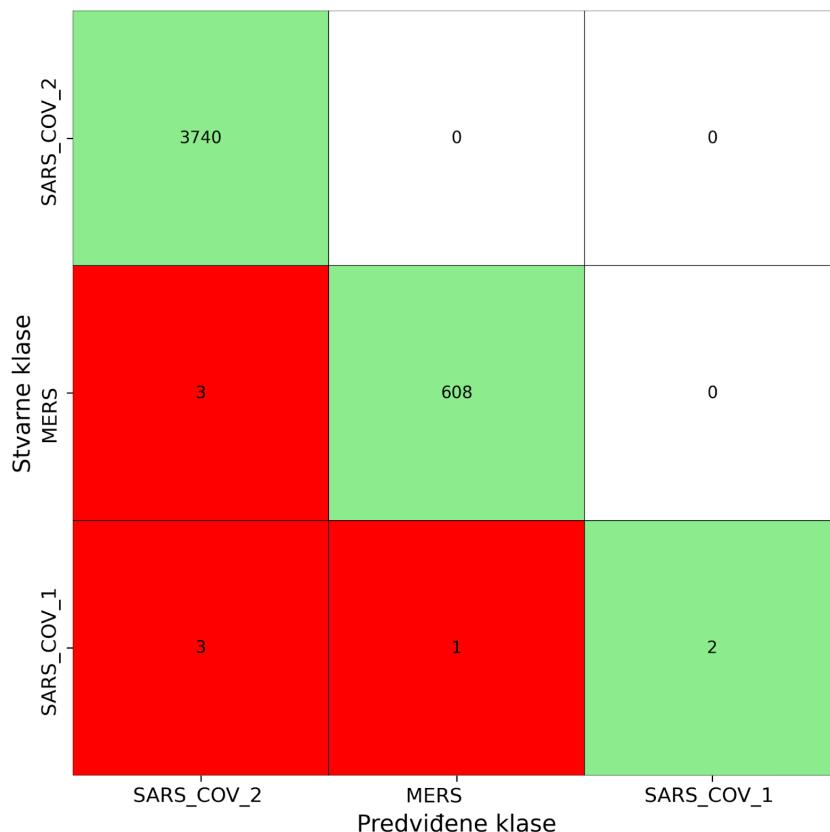

Tabela 4 Matrica konfuzije Modela 1 na test skupu

		Predviđene klase		
		SARS_COV_2	MERS	SARS_COV_1
Stvarne klase	SARS_COV_2	7593	0	0
	MERS	0	1240	0
SARS_COV_1	SARS_COV_2	5	2	5

Tabela 5 Matrica konfuzije Modela 1 na trening skupu

4.1.2 Model 2

Ovaj model koristi algoritam K-najbližih suseda (*KNeighborsClassifier*) iz biblioteke *scikit-learn* za klasifikaciju tipova virusa. Za izračunavanje rastojanja između sekvenci primenjuje se **Hamingovo rastojanje**, uz **adaptivno odsecanje sekvenci**. Broj suseda u modelu postavljen je na **3**.

Implementacija modela nalazi se u Jupyter svesci *source/KNN.ipynb* pod naslovom **Model 2**.

Ocena modela:

Model je evaluiran na trening i test skupu, pri čemu su dobijene sledeće vrednosti tačnosti:

- **Trening skup:** 0.993
- **Test skup:** 0.989

U nastavku su prikazane matrice konfuzije Modela 2 na trening i test skupu. Ove matrice su sačuvane na sledećim putanjama: *results/confusion_matrix/train_hamming_full_virus.csv*, *results/confusion_matrix/test_hamming_full_virus.csv*.

		SARS_COV_2	MERS	SARS_COV_1
		3740	0	0
Stvarne klase	SARS_COV_2	45	566	0
	MERS	0	0	2
SARS_COV_1	SARS_COV_2	4	0	0

Tabela 6 Matrica konfuzije Modela 2 na test skupu

		SARS_COV_2	MERS	SARS_COV_1
Stvarne klase	SARS_COV_2	7593	0	0
	MERS	49	1191	0
	SARS_COV_1	7	0	5
Predviđene klase		SARS_COV_2	MERS	SARS_COV_1

Tabela 7 Matrica konfuzije Modela 2 na trening skupu

4.1.3 Model 3

Ovaj model koristi algoritam K-najbližih suseda (*KNeighborsClassifier*) iz biblioteke *scikit-learn* za klasifikaciju tipova virusa. Za izračunavanje rastojanja između sekvenci primenjuje se **P-adično rastojanje**, uz **fiksno odsecanje** sekvenci na dužinu najkraće sekvene u skupu (78 kodona). Broj suseda u modelu postavljen je na **3**.

Implementacija modela nalazi se u Jupyter svesci *source/KNN.ipynb* pod naslovom **Model 3**.

Ocena modela:

Model je evaluiran na trening i test skupu, pri čemu su dobijene sledeće vrednosti tačnosti:

- **Trening skup:** 0.999
- **Test skup:** 0.999

U nastavku su prikazane matrice konfuzije Modela 3 na trening i test skupu. Ove matrice su sačuvane u CSV datotekama na putanjama *results/confusion_matrix/train_padic_clipped_virus.csv* i *results/confusion_matrix/test_padic_clipped_virus.csv*.

Matrica konfuzije			
Stvarne klase	Predviđene klase		
	SARS_COV_2	MERS	SARS_COV_1
SARS_COV_2	3740	0	0
MERS	1	610	0
SARS_COV_1	2	2	2

Tabela 8 Matrica konfuzije Modela 3 na test skupu

Matrica konfuzije			
Stvarne klase	Predviđene klase		
	SARS_COV_2	MERS	SARS_COV_1
SARS_COV_2	7592	0	1
MERS	1	1239	0
SARS_COV_1	5	2	5

Tabela 9 Matrica konfuzije Modela 3 na trening skupu

4.1.4 Model 4

Ovaj model koristi algoritam K-najbližih suseda (*KNeighborsClassifier*) iz biblioteke *scikit-learn* za klasifikaciju tipova virusa. Za izračunavanje rastojanja između sekvenci primenjuje se **Hamingovo rastojanje**, uz **fiksno odsecanje** sekvenci na dužinu najkraće sekvene u skupu (78 kodona). Broj suseda u modelu postavljen je na **3**.

Implementacija modela nalazi se u Jupyter svesci *source/KNN.ipynb* pod naslovom **Model 4**.

Ocena modela:

Model je evaluiran na trening i test skupu, pri čemu su dobijene sledeće vrednosti tačnosti:

- **Trening skup:** 0.999
- **Test skup:** 0.999

U nastavku su prikazane matrice konfuzije Modela 3 na trening i test skupu. Ove matrice su sačuvane u CSV datotekama na putanjama *results/confusion_matrix/train_hamming_clipped_virus.csv* i *results/confusion_matrix/test_hamming_clipped_virus.csv*.

		SARS_COV_2	MERS	SARS_COV_1
Stvarne klase	SARS_COV_2	3740	0	0
	MERS	1	610	0
SARS_COV_1	SARS_COV_2	3	1	2
	Predviđene klase			

Tabela 10 Matrica konfuzije Modela 4 na test skupu

		SARS_COV_2	MERS	SARS_COV_1
Stvarne klase	SARS_COV_2	7592	1	0
	MERS	1	1239	0
SARS_COV_1	5	2	5	
Predviđene klase	SARS_COV_2	MERS	SARS_COV_1	

Tabela 11 Matrica konfuzije Modela 4 na trening skupu

4.2 Modeli klasifikacije po tipu proteina

U narednim podpoglavlјima biće prikazani modeli klasifikacije po tipu proteina, koristeći različite algoritme i rastojanja između sekvenci.

4.2.1 Model 5

Ovaj model primenjuje algoritam K-najbližih suseda (*KNeighborsClassifier*) iz biblioteke *scikit-learn* za klasifikaciju tipova proteina. Model koristi **P-adičnu metriku** za izračunavanje rastojanja između sekvenci, uz primenu **adaptivnog odsecanja**. Parametar broja suseda postavljen je na **3**.

Implementacija modela nalazi se u Jupyter svesci *source/KNN.ipynb* pod naslovom **Model 5**.

Ocena modela:

Dobijene su sledeće vrednosti tačnosti modela na trening i test skupu:

- **Trening skup:** 0.999

- **Test skup:** 0.997

U nastavku su prikazane matrice konfuzije Modela 5 na trening i test skupu. Takođe, ove matrice su sačuvane na putanjama:

- *results/confusion_matrix/train_padic_full_protein.csv*
- *results/confusion_matrix/test_padic_full_protein.csv*

Stvarne klase	Predviđene klase																			
	ORF1a polyprotein	surface glycoprotein	ORF1ab polyprotein	ORF3a protein	ORF4b protein	ORF5 protein	envelope protein	nucleocapsid phosphoprotein	membrane glycoprotein	ORF8b protein	ORF4a protein	ORF3 protein	ORF7a protein	ORF6 protein	ORF8 protein	ORF7b protein	ORF1b polyprotein	ORF10 protein	ORF1a polyprotein	
ORF1a polyprotein	1371	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
surface glycoprotein	0	550	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF1ab polyprotein	2	0	1897	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF3a protein	0	0	0	73	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF4b protein	0	0	0	0	41	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF5 protein	0	0	0	0	1	34	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
envelope protein	0	0	0	0	0	0	13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
nucleocapsid phosphoprotein	0	0	0	0	0	0	0	211	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
membrane glycoprotein	0	0	0	0	0	0	0	0	45	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF8b protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF4a protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	21	1	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF3 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	31	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF7a protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	0	0	0	0	0	0
ORF6 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0
ORF8 protein	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	24	0	0	0	0
ORF7b protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0
ORF1b polyprotein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
ORF10 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0

Tabela 12 Matrica konfuzije Modela 5 na test skupu

Stvarne klase	ORF1a polyprotein	surface glycoprotein	ORF1ab polyprotein	ORF3a protein	ORF4b protein	ORF5 protein	envelope protein	nucleocapsid phosphoprotein	membrane glycoprotein	ORF8b protein	ORF4a protein	ORF3 protein	ORF7a protein	ORF6 protein	ORF8 protein	ORF7b protein	ORF1b polyprotein	ORF10 protein	ORF1a polyprotein	surface glycoprotein	ORF1ab polyprotein	ORF3a protein	ORF4b protein	ORF5 protein	envelope protein	nucleocapsid phosphoprotein	membrane glycoprotein	ORF8b protein	ORF4a protein	ORF3 protein	ORF7a protein	ORF6 protein	ORF8 protein	ORF7b protein	ORF1b polyprotein	ORF10 protein
ORF1a polyprotein	-2782	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
surface glycoprotein	-	0	1116	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
ORF1ab polyprotein	-	1	0	3855	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
ORF3a protein	-	0	0	0	148	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
ORF4b protein	-	0	0	0	0	84	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
ORF5 protein	-	0	0	0	0	1	66	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
envelope protein	-	0	0	0	0	0	0	27	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
nucleocapsid phosphoprotein	-	0	0	0	0	0	0	0	429	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
membrane glycoprotein	-	0	0	0	0	0	0	0	0	91	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
ORF8b protein	-	0	0	0	0	0	0	0	0	39	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
ORF4a protein	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	45	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
ORF3 protein	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	69	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
ORF7a protein	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
ORF6 protein	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
ORF8 protein	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	50	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0					
ORF7b protein	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
ORF1b polyprotein	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1					
ORF10 protein	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					

Tabela 13 Matrica konfuzije Modela 5 na trening skupu

4.2.2 Model 6

Ovaj model koristi algoritam K-najbližih suseda (*KNeighborsClassifier*) iz biblioteke *scikit-learn* za klasifikaciju tipova proteina. Za izračunavanje rastojanja između sekvenci primenjuje se **Hamingovo rastojanje**, uz **adaptivno odsecanje** sekvenci. Broj suseda u modelu postavljen je na **3**.

Implementacija modela nalazi se u Jupyter svesci *source/KNN.ipynb* pod naslovom **Model 6**.

Ocena modela:

Model je evaluiran na trening i test skupu, pri čemu su dobijene sledeće vrednosti tačnosti:

- **Trening skup:** 0.993

- **Test skup:** 0.975

U nastavku su prikazane matrice konfuzije Modela 6 na trening i test skupu. Ove matrice su sačuvane na sledećim putanjama:

- *results/confusion_matrix/train_hamming_full_protein.csv*
- *results/confusion_matrix/test_hamming_full_protein.csv*

Stvarne klase	Predviđene klase																		
	ORF1a polyprotein	0	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	8	
surface glycoprotein	0	534	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	15	
ORF1ab polyprotein	30	0	1859	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	6	0	0
ORF3a protein	0	0	0	72	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
ORF4b protein	0	0	0	0	39	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
ORF5 protein	0	0	0	0	2	32	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
envelope protein	0	0	0	0	0	0	13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
nucleocapsid phosphoprotein	0	0	0	0	0	0	0	204	0	0	0	0	0	0	0	2	0	5	
membrane glycoprotein	0	0	0	0	0	0	0	0	41	0	0	0	0	0	0	3	0	1	
ORF8b protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	16	0	0	0	0	0	3	0	1	
ORF4a protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	21	1	0	0	0	0	0	0	
ORF3 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	29	0	0	0	0	0	3	
ORF7a protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	0	0	0	0	
ORF6 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	
ORF8 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	22	0	0	3	
ORF7b protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	
ORF1b polyprotein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	
ORF10 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

Tabela 14 Matrica konfuzije Modela 6 na test skupu

Stvarne klase	ORF1a polyprotein	surface glycoprotein	ORF1ab polyprotein	ORF3a protein	ORF4b protein	ORF5 protein	envelope protein	nucleocapsid phosphoprotein	membrane glycoprotein	ORF8b protein	ORF4a protein	ORF3 protein	ORF7a protein	ORF6 protein	ORF8 protein	ORF7b protein	ORF1b polyprotein	ORF10 protein	
Predviđene klase	ORF1a polyprotein	2759	0	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	14
surface glycoprotein	0	1091	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	25	0	0
ORF1ab polyprotein	34	0	3817	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	1
ORF3a protein	0	0	0	148	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF4b protein	0	0	0	0	84	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF5 protein	0	0	0	0	1	68	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
envelope protein	0	0	0	0	0	0	27	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
nucleocapsid phosphoprotein	0	0	0	0	0	0	0	423	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0
membrane glycoprotein	0	0	0	0	0	0	0	0	84	0	0	0	0	0	0	0	7	0	0
ORF8b protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	36	0	0	0	0	0	0	3	0	0
ORF4a protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	45	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF3 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	70	0	0	0	0	0	0	0
ORF7a protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17	0	0	0	0	0	0
ORF6 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	0	0	0
ORF8 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	51	0	0
ORF7b protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0
ORF1b polyprotein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0
ORF10 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Tabela 15 Matrica konfuzije Modela 6 na trening skupu

4.2.3 Model 7

Ovaj model koristi algoritam K-najbližih suseda (*KNeighborsClassifier*) iz biblioteke *scikit-learn* za klasifikaciju tipova proteina. Za izračunavanje rastojanja između sekvenci primenjuje se **P-adično rastojanje**, uz **fiksno odsecanje** sekvenci na dužinu najkraće sekvence u skupu (78 kodona). Broj suseda u modelu postavljen je na **3**.

Implementacija modela nalazi se u Jupyter svesci *source/KNN.ipynb* pod naslovom **Model 7**.

Ocena modela:

Model je evaluiran na trening i test skupu, pri čemu su dobijene sledeće vrednosti tačnosti:

- **Trening skup:** 0.687
- **Test skup:** 0.673

U nastavku su prikazane matrice konfuzije Modela 7 na trening i test skupu. Ove matrice su sačuvane u CSV datotekama na putanjama:

- *results/confusion_matrix/train_padic_clipped_protein.csv*
- *results/confusion_matrix/test_padic_clipped_protein.csv*

Stvarne klase	ORF1a polyprotein	0	1346	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Predviđene klase	ORF1a polyprotein	25	0	1346	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
surface glycoprotein	0	550	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF1ab polyprotein	68	0	1831	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF3a protein	0	0	0	73	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF4b protein	0	0	0	0	41	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF5 protein	0	0	0	0	1	34	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
envelope protein	0	0	0	0	0	0	13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
nucleocapsid phosphoprotein	0	0	0	0	0	0	0	211	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
membrane glycoprotein	0	0	0	0	0	0	0	0	45	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF8b protein	0	0	0	0	0	1	0	0	0	19	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF4a protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	21	1	0	0	0	0	0	0	0
ORF3 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	31	0	0	0	0	0	0	0
ORF7a protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	0	0	0	0	0
ORF6 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0
ORF8 protein	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	24	0	0	0
ORF7b protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0
ORF1b polyprotein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0
ORF10 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabela 16 Matrica konfuzije Modela 7 na test skupu

Stvarne klase	Predviđene klase																	
	ORF1a polyprotein	0	2687	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
surface glycoprotein	0	1115	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
ORF1ab polyprotein	70	0	3786	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF3a protein	0	0	0	148	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF4b protein	0	0	0	0	84	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF5 protein	0	0	0	1	1	67	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
envelope protein	0	0	0	0	0	0	27	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
nucleocapsid phosphoprotein	0	0	0	0	0	0	0	429	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
membrane glycoprotein	0	1	0	0	0	0	0	0	90	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF8b protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	39	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF4a protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	45	0	0	0	0	0	0	0
ORF3 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	69	0	0	0	0	0	0
ORF7a protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17	0	0	0	0	0
ORF6 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	0	0	0	0
ORF8 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	51	0	0	0
ORF7b protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0
ORF1b polyprotein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0
ORF10 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Tabela 17 Matrica konfuzije Modela 7 na trening skupu

4.2.4 Model 8

Ovaj model koristi algoritam K-najbližih suseda (*KNeighborsClassifier*) iz biblioteke *scikit-learn* za klasifikaciju tipova proteina. Za izračunavanje rastojanja između sekvenci primenjuje se **Hamingovo rastojanje**, uz **fiksno odsecanje** sekvenci na dužinu najkraće sekvence u skupu (78 kodona). Broj suseda u modelu postavljen je na 3.

Implementacija modela nalazi se u Jupyter svesci *source/KNN.ipynb* pod naslovom **Model 8**.

Ocena modela:

Model je evaluiran na trening i test skupu, pri čemu su dobijene sledeće vrednosti tačnosti:

- **Trening skup:** 0.687

- **Test skup:** 0.674

U nastavku su prikazane matrice konfuzije Modela 8 na trening i test skupu. Ove matrice su sačuvane u CSV datotekama na putanjama:

- *results/confusion_matrix/train_hamming_clipped_protein.csv*
- *results/confusion_matrix/test_hamming_clipped_protein.csv*

Stvarne klase	ORF1a polyprotein	0	1343	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Predviđene klase	ORF1a polyprotein	28	0	1343	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
surface glycoprotein	surface glycoprotein	0	550	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF1ab polyprotein	ORF1ab polyprotein	68	0	1831	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF3a protein	ORF3a protein	0	0	0	73	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF4b protein	ORF4b protein	0	0	0	0	41	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF5 protein	ORF5 protein	0	0	0	0	1	34	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
envelope protein	envelope protein	0	0	0	0	0	0	13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
nucleocapsid phosphoprotein	nucleocapsid phosphoprotein	0	0	0	0	0	0	0	211	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
membrane glycoprotein	membrane glycoprotein	0	0	0	0	0	0	0	0	45	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF8b protein	ORF8b protein	0	0	0	0	0	1	0	0	0	19	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF4a protein	ORF4a protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	21	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF3 protein	ORF3 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	31	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF7a protein	ORF7a protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF6 protein	ORF6 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0
ORF8 protein	ORF8 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	24	0	0	0	0	0
ORF7b protein	ORF7b protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0
ORF1b polyprotein	ORF1b polyprotein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
ORF10 protein	ORF10 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0

Tabela 18 Matrica konfuzije Modela 8 na test skupu

Stvarne klase	ORF1a polyprotein	0	2686	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	surface glycoprotein	0	1114	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0
	ORF1ab polyprotein	73	0	3783	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	ORF3a protein	0	0	0	148	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	ORF4b protein	0	0	0	0	84	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	ORF5 protein	0	0	0	0	1	68	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	envelope protein	0	0	0	0	0	0	27	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
nucleocapsid phosphoprotein	0	0	0	0	0	0	0	0	429	0	0	0	0	0	0	0	0	0
membrane glycoprotein	0	0	0	0	0	0	0	0	90	0	0	0	0	0	0	0	1	0
ORF8b protein	0	0	0	0	0	0	0	1	0	38	0	0	0	0	0	0	0	0
ORF4a protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	45	0	0	0	0	0	0	0
ORF3 protein	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	68	0	0	0	0	0	0
ORF7a protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17	0	0	0	0	0
ORF6 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	0	0	0	0
ORF8 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	51	0	0	0
ORF7b protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0
ORF1b polyprotein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0
ORF10 protein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	ORF1a polyprotein																	
	surface glycoprotein																	
	ORF1ab polyprotein																	
	ORF3a protein																	
	ORF4b protein																	
	ORF5 protein																	
	envelope protein																	
	nucleocapsid phosphoprotein																	
	membrane glycoprotein																	
	ORF8b protein																	
	ORF4a protein																	
	ORF3 protein																	
	ORF7a protein																	
	ORF6 protein																	
	ORF8 protein																	
	ORF7b protein																	
	ORF1b polyprotein																	
	ORF10 protein																	

Predviđene klase

Tabela 19 Matrica konfuzije Modela 8 na trening skupu

4.3 Modeli klasifikacije po soju SARS2 virusa

U narednim podpoglavlјima biće prikazani modeli klasifikacije po soju SARS2 virusa, koristeći različite algoritme i rastojanja između sekvenci.

4.3.1 Model 9

Ovaj model primenjuje algoritam **K-najbližih suseda (KNeighborsClassifier)** iz biblioteke **scikit-learn** za klasifikaciju sojeva SARS2 virusa. Model koristi **P-adičnu metriku** za izračunavanje rastojanja između sekvenci, uz primenu **adaptivnog odsecanja**. Parametar broja suseda postavljen je na **3**.

Implementacija modela nalazi se u Jupyter svesci source/KNN.ipynb pod naslovom **Model 9**.

Ocena modela:

Dobijene su sledeće vrednosti tačnosti modela na trening i test skupu:

- **Test skup:** 0.965
- **Trening skup:** 0.980

U nastavku su prikazane matrice konfuzije Modela 9 na trening i test skupu. Takođe, ove matrice su sačuvane na putanjama: *results/confusion_matrix/train_padic_full_sars2.csv* i *results/confusion_matrix/test_padic_full_sars2.csv*

Stvarne klase	Omicron	Iota	Alpha	Epsilon	Kappa	Gamma	Eta	Delta	Beta	Lambda	Mu	Zeta	Theta
Predviđene klase	Omicron	Iota	Alpha	Epsilon	Kappa	Gamma	Eta	Delta	Beta	Lambda	Mu	Zeta	Theta
Omicron	476	3	3	1	0	4	0	4	0	1	0	3	0
Iota	1	488	0	1	0	0	0	2	3	0	0	0	0
Alpha	0	4	482	1	0	0	1	0	0	0	0	7	0
Epsilon	1	0	0	484	0	1	1	2	6	0	0	0	0
Kappa	0	0	2	0	47	0	0	3	0	0	0	0	0
Gamma	5	3	6	2	0	478	0	0	0	0	0	0	1
Eta	0	2	0	0	0	0	197	0	2	0	0	6	0
Delta	3	0	5	2	5	1	0	479	0	0	0	0	0
Beta	2	6	2	4	0	0	0	3	176	0	0	0	0
Lambda	0	0	1	1	0	0	0	3	0	127	0	3	0
Mu	0	1	0	1	0	0	0	0	2	0	18	0	0
Zeta	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	152	0
Theta	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	5

Tabela 20 Matrica konfuzije Modela 9 na test skupu

	Omicron	Iota	Alpha	Epsilon	Kappa	Gamma	Eta	Delta	Beta	Lambda	Mu	Zeta	Theta
Stvarne klase	983	1	5	7	2	0	0	3	2	1	0	1	0
Iota	2	996	2	1	0	0	1	1	1	1	0	0	0
Alpha	0	4	990	1	0	0	0	0	1	0	0	9	0
Epsilon	1	1	1	986	0	0	1	9	5	0	1	0	0
Kappa	0	1	1	0	99	0	0	4	0	0	0	0	0
Gamma	5	2	1	3	0	991	1	1	1	0	0	0	0
Eta	2	2	3	0	0	0	403	4	1	0	0	6	0
Delta	4	3	1	0	2	0	0	992	2	1	0	0	0
Beta	2	2	1	3	1	0	0	0	384	0	0	0	0
Lambda	0	2	0	1	0	0	0	4	1	265	0	2	0
Mu	0	0	0	3	0	0	0	1	2	0	37	0	0
Zeta	0	0	2	0	0	0	0	3	1	0	0	307	0
Theta	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	10

Tabela 21 Matrica konfuzije Modela 9 na trening skupu

4.3.2 Model 10

Ovaj model koristi algoritam **K-najbližih suseda (KNeighborsClassifier)** iz biblioteke scikit-learn za klasifikaciju sojeva SARS2 virusa. Za izračunavanje rastojanja između sekvenci primenjuje se **Hamingovo rastojanje**, uz **adaptivno odsecanje sekvenci**. Broj suseda u modelu postavljen je na **3**.

Implementacija modela nalazi se u Jupyter svesci source/KNN.ipynb pod naslovom Model 10.

Ocena modela:

Model je evaluiran na trening i test skupu, pri čemu su dobijene sledeće vrednosti tačnosti:

- **Test skup:** 0.970

- **Trening skup:** 0.985

U nastavku su prikazane matrice konfuzije Modela 10 na trening i test skupu. Ove matrice su sačuvane na sledećim putanjama: *results/confusion_matrix/train_hamming_full_sars2.csv* i *results/confusion_matrix/test_hamming_full_sars2.csv*

	Omicron	Iota	Alpha	Epsilon	Kappa	Gamma	Eta	Delta	Beta	Lambda	Mu	Zeta	Theta	
Stvarne klase	480	1	10	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0
Iota	0	492	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Alpha	1	2	489	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0
Epsilon	0	0	3	488	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0
Kappa	0	0	2	1	46	0	0	3	0	0	0	0	0	0
Gamma	0	2	7	2	0	476	2	0	6	0	0	0	0	0
Eta	0	1	7	0	0	0	198	1	0	0	0	0	0	0
Delta	0	0	9	0	5	0	0	480	1	0	0	0	0	0
Beta	2	0	2	2	0	0	0	4	183	0	0	0	0	0
Lambda	0	1	4	0	0	0	0	3	0	127	0	0	0	0
Mu	0	2	0	1	0	0	0	0	2	0	17	0	0	0
Zeta	0	0	3	0	0	0	0	0	1	0	0	150	0	0
Theta	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	5	
Predviđene klase	Omicron	Iota	Alpha	Epsilon	Kappa	Gamma	Eta	Delta	Beta	Lambda	Mu	Zeta	Theta	

Tabela 22 Matrica konfuzije Modela 10 na test skupu

	Omicron	0	11	2	0	0	0	3	1	1	0	0	0
Iota	1	995	6	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0
Alpha	1	1	1002	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Epsilon	0	2	4	995	0	0	0	3	1	0	0	0	0
Kappa	0	0	2	0	101	0	0	2	0	0	0	0	0
Gamma	0	1	1	2	0	1001	0	0	0	0	0	0	0
Eta	0	1	10	0	0	0	405	4	1	0	0	0	0
Delta	1	1	3	0	1	0	0	998	1	0	0	0	0
Beta	0	1	1	3	0	0	0	3	385	0	0	0	0
Lambda	0	0	6	0	0	0	0	3	1	265	0	0	0
Mu	0	1	1	3	0	0	0	1	1	0	36	0	0
Zeta	0	0	8	1	0	0	0	5	1	0	0	298	0
Theta	0	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	10	0

Tabela 23 Matrica konfuzije Modela 10 na trening skupu

4.3.3 Model 11

Ovaj model koristi algoritam **K-najbližih suseda (KNeighborsClassifier)** iz biblioteke **scikit-learn** za klasifikaciju sojeva SARS2 virusa. Za izračunavanje rastojanja između sekvenci primenjuje se **P-adično rastojanje**, uz **fiksno odsecanje sekvenci** na dužinu najkraće sekvene u skupu (**78 kodona**). Broj suseda u modelu postavljen je na **3**.

Implementacija modela nalazi se u Jupyter svesci source/KNN.ipynb pod naslovom Model 11.

Ocena modela:

Model je evaluiran na trening i test skupu, pri čemu su dobijene sledeće vrednosti tačnosti:

- **Trening skup:** 0.262
- **Test skup:** 0.255

U nastavku su prikazane **matrice konfuzije Modela 11** na trening i test skupu. Ove matrice su sačuvane u CSV datotekama na putanjama: *results/confusion_matrix/train_padic_clipped_sars2.csv* i *results/confusion_matrix/test_padic_clipped_sars2.csv*.

	Omicron	Iota	Alpha	Epsilon	Kappa	Gamma	Eta	Delta	Beta	Lambda	Mu	Zeta	Theta	
Stvarne klase	65	3	417	2	0	4	0	3	0	1	0	0	0	
	0	65	409	1	0	2	0	18	0	0	0	0	0	
Omicron	0	0	488	1	0	2	0	3	1	0	0	0	0	
Iota	0	1	389	81	0	0	0	24	0	0	0	0	0	
Alpha	0	0	30	14	0	0	0	8	0	0	0	0	0	
Epsilon	0	1	399	1	0	70	0	22	2	0	0	0	0	
Kappa	0	0	151	1	0	0	48	0	1	0	0	0	0	
Gamma	0	3	127	27	0	1	0	91	2	0	0	0	0	
Eta	3	0	84	0	0	1	0	4	2	31	0	0	0	
Delta	0	1	398	2	0	1	0	20	15	1	0	0	0	
Beta	0	3	114	19	0	0	0	19	0	0	0	1	0	
Lambda	0	13	5	0	0	1	0	3	0	0	0	0	0	
Mu	0	0	14	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	
Zeta	0	1	3	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	
Theta	0	0	3	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	

Tabela 24 Matrica konfuzije Modela 11 na test skupu

	Omicron	Iota	Alpha	Epsilon	Kappa	Gamma	Eta	Delta	Beta	Lambda	Mu	Zeta	Theta	
Stvarne klase	122	3	866	6	0	2	1	4	0	1	0	0	0	0
Iota	1	143	817	1	0	3	0	38	1	1	0	0	0	0
Alpha	0	0	997	1	0	0	0	5	2	0	0	0	0	0
Epsilon	0	1	798	155	0	0	0	48	3	0	0	0	0	0
Kappa	0	1	62	22	2	2	0	15	1	0	0	0	0	0
Gamma	0	3	797	6	0	147	0	49	3	0	0	0	0	0
Eta	1	0	296	2	0	0	118	3	1	0	0	0	0	0
Delta	0	1	811	0	0	0	0	190	3	0	0	0	0	0
Beta	0	2	258	47	0	0	0	31	54	1	0	0	0	0
Lambda	0	19	193	1	0	1	0	9	1	51	0	0	0	0
Mu	0	0	23	14	0	0	0	6	0	0	0	0	0	0
Zeta	0	3	244	29	0	0	0	23	2	1	0	11	0	0
Theta	0	0	9	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0

Tabela 25 Matrica konfuzije Modela 11 na trening skupu

4.3.4 Model 12

Ovaj model koristi algoritam **K-najbližih suseda (KNeighborsClassifier)** iz biblioteke **scikit-learn** za klasifikaciju sojeva SARS2 virusa. Za izračunavanje rastojanja između sekvenci primenjuje se **Hamingovo rastojanje**, uz **fiksno odsecanje sekvenci** na dužinu najkraće sekvene u skupu (**78 kodona**). Broj suseda u modelu postavljen je na **3**.

Implementacija modela nalazi se u Jupyter svesci *source/KNN.ipynb* pod naslovom Model 12.

Ocena modela:

Model je evaluiran na trening i test skupu, pri čemu su dobijene sledeće vrednosti tačnosti:

- **Test skup:** 0.256
- **Trening skup:** 0.263

U nastavku su prikazane matrice konfuzije Modela 12 na trening i test skupu. Ove matrice su sačuvane u CSV datotekama na putanjama: *results/confusion_matrix/train_hamming_clipped_sars2.csv* i *results/confusion_matrix/test_hamming_clipped_sars2.csv*

	Omicron	Iota	Alpha	Epsilon	Kappa	Gamma	Eta	Delta	Beta	Lambda	Mu	Zeta	Theta	
Stvarne klase	65	3	417	4	0	2	0	3	0	1	0	0	0	Predviđene klase
Omicron	65	3	417	4	0	2	0	3	0	1	0	0	0	Iota
Iota	0	65	409	1	0	1	0	19	0	0	0	0	0	Alpha
Alpha	0	0	488	1	0	2	0	3	1	0	0	0	0	Epsilon
Epsilon	0	0	390	81	0	0	0	24	0	0	0	0	0	Kappa
Kappa	0	0	30	14	0	0	0	8	0	0	0	0	0	Gamma
Gamma	0	1	399	1	0	71	0	22	1	0	0	0	0	Eta
Eta	3	3	151	1	0	0	47	1	1	0	0	0	0	Delta
Delta	0	0	397	2	0	1	0	95	0	0	0	0	0	Beta
Beta	0	3	129	27	0	0	0	21	13	0	0	0	0	Lambda
Lambda	0	12	84	0	0	1	0	5	1	32	0	0	0	Mu
Mu	0	0	14	5	0	0	0	3	0	0	0	0	0	Zeta
Zeta	0	1	114	19	0	0	0	19	0	0	0	1	0	Theta
Theta	0	0	3	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	

Tabela 26 Matrica konfuzije Modela 12 na test skupu

	Omicron	Iota	Alpha	Epsilon	Kappa	Gamma	Eta	Delta	Beta	Lambda	Mu	Zeta	Theta	
Stvarne klase	123	3	866	6	0	2	1	4	0	0	0	0	0	0
Predviđene klase	2	144	817	1	0	2	0	38	0	1	0	0	0	0
Stvarne klase	0	0	998	1	0	0	0	5	1	0	0	0	0	0
Predviđene klase	0	0	798	160	0	0	0	47	0	0	0	0	0	0
Stvarne klase	0	1	62	22	2	2	0	15	1	0	0	0	0	0
Predviđene klase	0	3	797	5	0	149	0	49	2	0	0	0	0	0
Stvarne klase	2	0	296	2	0	0	116	5	0	0	0	0	0	0
Predviđene klase	0	0	810	0	0	0	0	194	1	0	0	0	0	0
Stvarne klase	0	2	260	48	0	0	0	32	51	0	0	0	0	0
Predviđene klase	0	19	194	1	0	1	0	9	1	50	0	0	0	0
Stvarne klase	0	0	23	14	0	0	0	6	0	0	0	0	0	0
Predviđene klase	0	3	245	29	0	0	0	23	1	0	0	12	0	0
Stvarne klase	0	0	10	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0

Tabela 27 Matrica konfuzije Modela 12 na trening skupu

4.4 Unakrsna provera modela

Izvršena je unakrsna provera hiperparametra k modela za sve 3 klasifikacije. Provereni su modeli za $k = 2, \dots, 9$. Originalni skup podataka se delio na 4 podskupa (skoro) jednake veličine i svaki od podskupova je korišćen kao validacioni skup. Dobijene su sledeće prosečne preciznosti:

- Za klasifikacija po tipu virusa:
 - K=2 - 0.9975
 - **K=3** - **0.99775**
 - **K=4** - **0.99775**
 - K=5 - 0.997
 - K=6 - 0.99675
 - K=7 - 0.9965
 - K=8 - 0.9965
 - K=9 - 0.99625

Opaska: Svi klasifikatori na svakom od validacionih skupova su imali preciznost preko 99%.

- Za klasifikacija po tipu proteina:
 - K=2 - 0.99525
 - **K=3** - **0.99875**
 - K=4 - 0.9985
 - K=5 - 0.9985
 - K=6 - 0.99825
 - K=7 - 0.99825
 - K=8 - 0.99825

○	K=9	- 0.99825
---	-----	-----------

Opaska: Svi klasifikatori na svakom od validacionih skupova su imali preciznost preko 99%.

- Za klasifikaciju sars2 korona virusa po Svetskoj zdravstvenoj organizaciji:

○	K=2	- 0.94825
○	K=3	- 0.951
○	K=4	- 0.95125
○	K=5	- 0.9505
○	K=6	- 0.9495
○	K=7	- 0.94875
○	K=8	- 0.9455
○	K=9	- 0.9445

Opaska: Svi klasifikatori na svakom od validacionih skupova su imali preciznost preko 89%.

Preciznost je približno ista za svako k iz skupa $\{2, 3, \dots, 9\}$, odakle sledi da odabir broja najbližih suseda (iz zadatog skupa) ne utiče bitno na preciznost klasifikacije.

5. Zaključak

Uporedjivanjem modela [4.2.2](#) i modela [4.3.1](#) može se primetiti da model 4.2.2 ima malo veću tačnost (0.99 naspram 0.98), ali i još značajnije, bolju matricu konfuzije. Model 4.3.1 ima problema sa prepoznavanjem proteina ORF10 i ORF8b. Kako su oba modela primenjena na celim sekvencama virusa i jedino se razlikuju u primjenjenoj metrići (model 4.2.2 koristi p-adičnu metriku), možemo zaključiti da p-adična metrika ima uticaj na razlikovanje proteina SARS1, SARS2 i MERS koronavirusa.

Uporedjivanjem modela iz [4.2.3](#) i [4.3.2](#) može se primetiti da model 4.2.3 ima nešto bolje karakteristike od modela 4.3.2 (tačnost od 0.96 naspram 0.81 i značajno bolju matricu konfuzije). Kako je jedina razlika izmedju ovih modela primenjena metrika, možemo zaključiti da postoji uticaj P-adičnosti na razlike genetskog koda SARS1, SARS2 i MERS koronavirusa.

6. Reference

- [1] Dragovich,, Branko, and Nataša Ž Mišić. "P-Adic Hierarchical Properties of the Genetic Code." *BioSystems*,, vol. 185, no. 104017, 2019,
- [2]https://www.ncbi.nlm.nih.gov/labs/virus/vssi/#/virus?SeqType_s=Nucleotide&VirusLineage_ss=Severe%20acute%20respiratory%20syndrome%20coronavirus.%20taxid:2901879
- [3] <https://docs.python.org/3/library/pickle.html>
- [4]https://scikit-learn.org/stable/modules/generated/sklearn.model_selection.train_test_split.html
- [5] <https://seaborn.pydata.org/generated/seaborn.heatmap.html#>